

CHET TILI DARSLARIDA OG'ZAKI NUTQ KO'NIKMASINI O'RGATISHDA ANIQLIKNING O'RNI

Muzaffar Khojimurod ugli Ortikov

O'qituvchi, Diplomat Universiteti, O'zbekiston

<https://doi.org/10.5281/zenodo.16948231>

Annotatsiya

Ushbu maqolada chet tilini o'rganish jarayonida og'zaki nutq (speaking) ko'nikmasini rivojlantirishda aniqlik (accuracy)ning ahamiyati tahlil qilinib, grammatik to'g'rilik, talaffuzning to'g'riligiga e'tibor qaratiladi. Maqolada EFL (English as a Foreign Language) sinflarida o'qituvchilar turli metodlardan foydalangan holda o'quvchilarning so'zlashuvdagi xatolarini tuzatishi, ularning ishonchini pasaytirmasdan, erkin fikr bildirishga undashi kerakligi haqida fikr yuritilib, aniqlik va ravonlik (fluency) o'rtasidagi muvozanatni saqlash masalasi ham yoritiladi.

Kalit so'zlar: aniqlik (accuracy), og'zaki nutq, chet tili o'qitish, EFL (English as a Foreign Language), grammatik to'g'rilik, talaffuz, ravonlik (fluency), o'qitish strategiyalari.

Kirish qismi: Bugungi globallashuv davrida chet tillarini, ayniqsa, ingliz tilini o'rganish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Ingliz tili xalqaro muloqot, ta'lim, fan va texnologiyalar sohasida yetakchi til sifatida keng qo'llaniladi. Shu sababli uni samarali o'rgatish va o'rganish har qanday ta'lim tizimining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Til o'rganish jarayonida to'rt asosiy ko'nikma – eshitish, o'qish, yozish va gapirish – orasida og'zaki nutq alohida e'tiborni talab qiladi, chunki u bevosita muloqot qilish uchun asosiy vosita sanaladi.

Og'zaki nutqni rivojlantirish jarayonida ikki asosiy jihatga – ravonlik (fluency) va aniqlik (accuracy) ga e'tibor qaratiladi. Ravonlik so'zlovchining fikrini erkin va to'xtovsiz ifodalash qobiliyatini bildirsa, aniqlik esa ushbu fikrlarni grammatik, leksik va fonetik jihatdan to'g'ri bayon qilishni anglatadi. Ko'p hollarda darslarda ravonlikka ustunlik beriladi, biroq aniqlikni e'tibordan chetda qoldirish o'quvchilarning noto'g'ri nutq odatlarini shakllantirishiga olib kelishi mumkin. Ushbu maqolada EFL (English as a Foreign Language) darslarida og'zaki nutq ko'nikmasini shakllantirish jarayonida aniqlikning o'rni, unga ta'sir qiluvchi omillar, o'qituvchining roli hamda samarali metod va yondashuvlar tahlil qilinadi.

Asosiy qism: Chet tilini o'rganish jarayonida to'rt asosiy til ko'nikmalari – eshitish, o'qish, yozish va gapirish – orasida og'zaki nutq muhim o'rin tutadi. Ayniqsa, EFL (English as a Foreign Language) kontekstida so'zlashuvga bo'lgan talab kundan-kunga ortib bormoqda. Biroq samarali so'zlashuv faqat ravonlik (fluency) emas, balki aniqlik (accuracy) bilan ham chambarchas bog'liq. Aniqlik til strukturasi – grammatika, talaffuz, leksika va sintaksisning to'g'ri qo'llanilishini anglatadi.

Til o'rganishda boshlang'ich bosqichda o'quvchilar ko'proq xatolarga yo'l qo'yadi, bu esa tabiiy holat hisoblanadi. Ammo vaqt o'tishi bilan ularning og'zaki nutqidagi aniqlik darajasi oshib borishi kerak. Agar o'quvchi grammatik jihatdan noto'g'ri gapirsa, bu muloqotda tushunmovchiliklarga olib kelishi mumkin. Shuning uchun o'qituvchi so'zlashuv darslarida faqat erkin fikr bildirishga emas, balki ushbu fikrlarni to'g'ri ifodalashga ham e'tibor qaratishi lozim.

EFL darslarida aniqlikni oshirish uchun turli metodlar qo'llaniladi: masalan, grammatika asosidagi topshiriqlar, rolli o'yinlar, dialoglar, talaffuz mashqlari va tuzatish (correction)

strategiyalari. Biroq tuzatish jarayonida ehtiyotkorlik zarur, chunki haddan tashqari ko'p tuzatishlar o'quvchining o'ziga bo'lgan ishonchini pasaytirishi mumkin. Shuning uchun o'qituvchilar balansni saqlashlari zarur: ya'ni, aniqlikka e'tibor berish bilan birga o'quvchilarda muloqotga kirishish istagini yo'qotmaslik kerak.

Aniqlikni rivojlantirish bo'yicha eng samarali usullardan biri bu – maqsadga yo'naltirilgan muloqot vazifalaridir (task-based speaking). Bu usulda o'quvchilar real hayotga yaqin vaziyatlarda so'zlashishga undaladi, shu orqali ular o'z grammatik bilimlarini amalda qo'llashni o'rganadilar. Bunday yondashuv orqali o'quvchilar so'zlashuvda aniqlik va ravonlikni birgalikda rivojlantira oladilar.

Xulosa qilib aytganda, chet tilini o'rgatishda og'zaki nutq ko'nikmasini shakllantirish – murakkab va ko'p qirrali jarayon bo'lib, unda aniqlik muhim omillardan biri sanaladi. Aniqlik o'quvchilarning grammatik to'g'rilik, to'g'ri talaffuz va so'z boyligidan to'g'ri foydalanish malakasini shakllantiradi, bu esa muloqotda tushunmovchiliklarning oldini olishga xizmat qiladi.

EFL darslarida o'qituvchilar nafaqat o'quvchilarning erkin fikr bildirishini rag'batlantirishi, balki ularning til me'yorlariga rioya qilishini ham ta'minlashi kerak. Buning uchun darslarda aniqlik va ravonlikni birgalikda rivojlantirishga qaratilgan metodlar, masalan, kommunikativ yondashuv, rolli o'yinlar, grammatikani kontekstda o'rgatish va konstruktiv tuzatish strategiyalaridan foydalanish maqsadga muvofiqdir.

Aniqlikka e'tibor qaratilgan holda olib borilgan so'zlashuv darslari o'quvchilarda ishonchni mustahkamlab, ularning chet tilida samarali va to'g'ri muloqot qilishiga zamin yaratadi. Shu bois aniqlikni rivojlantirish – chet tilini o'qitish metodikasining ajralmas va ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib qolishi lozim.

References:

Используемая литература: Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdujabarova K. H. Q. Analysis of Speaking Methods in Teaching Foreign Languages //Journal of Higher Education and Academic Advancement. – 2024. – T. 1. – №. 1. – C. 219-223.
2. Abdusamatovna F. N. TEACHING ENGLISH FOR SPECIFIC PURPOSES //PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI. – 2025. – T. 3. – №. 1. – C. 792-795.
3. Абдужабборовва К. (2025). Модель развития коммуникативной компетенции студентов в английском языке на основе новостных текстов. *Зарубежная лингвистика и лингводидактика*, 3(4/S), 82–86. извлечено от <https://inlibrary.uz/index.php/foreign-linguistics/article/view/89081>
4. Quryozova, Gulshan Akmalqizi. "ACTIVE METHODS IN TEACHING EFL FOR YOUNG LEARNERS." *PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI* 2.1 (2024): 220-222.
5. Sultonova, D. R. Pedagogik metodlar va kommunikativ kompetensiya. O'zbekiston Pedagogika Ilmlari, 3(5), 2020.45–52.
6. Oripova R. I. O 'QUVCHI YOSHLARNI MA'NAVIY-AXLOQIY TARBIYALASHNING ART-PEDAGOGIK TEXNOLOGIYASI //INTERNATIONAL CONFERENCE ON SCIENCE, ENGINEERING AND TECHNOLOGY. – 2024. – T. 1. – №. 1. – C. 28-30.
7. Орипова Р. И. Касбий таълимда фанлааоро алоқадорликни таъминлаш масалалари

//Oriental Art and Culture. – 2023. – T. 4. – №. 2. – С. 750-754.

8. Орипова Р. ИНТЕГРАЛЛАШГАН ТАЪЛИМДА ТЕХНОЛОГИЯЛАР //Oriental Art and Culture. – 2022. – Т. 3. – №. 4. – С. 877-888.

9. RAXMONKULOVA, AM. "ESP/EAP O 'QUVCHILARINING MAXSUS LUG'ATLARGA BO'LGAN EHTIYOJLARI." *International Scientific and Current Research Conferences*. Vol. 1. No. 1. 2023.